

Dr Vlastimir Vuković

STRUKTURNE PROMENE
I PERFORMANSE
BANKARSTVA SRBIJE
2002-2008

BEOGRAD, 2009.

Dr Vlastimir Vuković

**STRUKTURNE PROMENE
I PERFORMANSE
BANKARSTVA SRBIJE
2002-2008.**

Beograd, 2009.

Izdavač
Institut ekonomskih nauka
Beograd, Zmaj Jovina 12

Za izdavača
Prof. dr Dejan Erić, direktor

Recenzenti
Prof. dr Branko Vasiljević
Prof. dr Boško Živković
Prof. dr Dejan Erić

Štampa
Čigoja štampa, Beograd

Tiraž
300 primeraka

ISBN 978-86-80315-82-9

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

Predgovor

Izvršene strukturne promene i stečene performanse učinile su bankarstvo okosnicom ekonomske tranzicije u Srbiji na početku novog milenijuma. Zahvaljujući efikasnoj rehabilitaciji i restrukturisanju, domaće bankarstvo je za svega četiri godine, počev od 2002., nadoknadilo decenijsko zaostajanje za bankarskim sektorima drugih zemalja u tranziciji. Dostigavši krajem 2005. prosečan nivo razvijenosti bankarskih kapaciteta evropskih tranzicionih ekonomija, naše bankarstvo se potvrdilo kao najuspešniji deo usporene ekonomske tranzicije Srbije.

Ubrzani razvoj bankarskih kapaciteta, međutim, nije praćen vidnijim rastom produktivnosti domaćih banaka. Prema indikatorima produktivnosti bankarski sektor Srbije spada među najnerazvijenije u Evropi, što je jedna od kontroverzi koje su u fokusu ovog istraživanja. Sedmogodišnji period, od početka 2002. do kraja 2008., ne daje dovoljno duge vremenske serije za pouzdano utvrđivanje dugoročnog trenda, ali u kombinaciji sa serijama strukture i geografskim serijama omogućava svestranu analizu razvojnih tendencija.

Istraživanjem su obuhvaćene sve relevantne strukture – vlasnička, tržišna i bilansna, koja uključuje i strukturu bankarskih proizvoda i usluga. Performanse su prikazane pokazateljima produktivnosti i profitabilnosti banaka. Uticaj banaka na ekonomski razvoj zemlje odlikavaju indikatori efikasnosti njihove intermedijacije.

Strukturne promene i performanse domaćeg bankarstva ispitivane su prema metodologiji Evropske centralne banke, kao i Evropske banke za obnovu i razvoj, što je omogućilo poređenje sa različitim grupama evropskih zemalja. Pri tome je izbegnuta zamka uprosečavanja heterogenih skupova, kakav je upravo Evropska unija. Ilustracije radi, grupa zemalja – novih članica (EU16-27), koja ima preko 103 miliona stanovnika, odnosno 20,8% ukupne populacije Unije, raspolagala je sa svega 2,2% aktive evropskih banaka na kraju 2007. Veću bankarsku aktivu imale su pojedinačno Danska, Irska, Luksemburg, Austrija i još sedam starih članica Unije, kao i neke od najvećih komercijalnih banaka.

Brojni podaci o bankarskim sektorima evropskih zemalja, dati u prilogu ovog istraživanja, otkrivaju stvarni nivo njihove razvijenosti. Poređenje podataka o bankarskim sektorima pojedinih članica Evropske unije i Srbije iznenadiće mnoge čitaoce. Na primer, komparativni podaci o sektorskoj profitabilnosti upućuju na zaključke potpuno suprotne uvreženom mišljenju o zarađivačkoj moći domaćih banaka.

Posebno je analiziran uticaj makroekonomskog okruženja, institucionalnog okvira bankarskog poslovanja, prudencionih i administrativnih mera i supervizije Narodne banke Srbije na strukturu i performanse domaćeg bankarskog sektora. Zaključci o uzročno-posledičnim vezama bankarskog okruženja i sektorske razvijenosti istovremeno predstavljaju najvažniji rezultat ovog istraživanja. Naravno, širina analitičkog zahvata i ambicioznost istraživačkih ciljeva nisu potvrda validnosti autorskih nalaza, već isključivo odgovarajući dokazi kojima su potkrepljeni.

Ispitivan je i uticaj recesionog ciklusa svetske ekonomije na bankarski sektor Srbije. Aktuelna globalna finansijska kriza, koja je kulminirala oktobra prošle godine, bila je svojevrsan test likvidnosti, sigurnosti i otpornosti domaćeg bankarstva. Prvi pozitivni rezultati ovog praktičnog testa, zabeleženi inače i u mnogim drugim tranzicionim zemljama, objašnjeni su upravo strukturnim promenama i sektorskim performansama.

Narasli kreditni potencijal i uticaj bankarskog posredovanja na ekonomski razvoj zemlje i životni standard svakog građanina neminovno izazivaju pažnju kako stručne, tako i najšire javnosti. Zato je ovo istraživanje namenjeno ne samo bankarima, studentima i ekonomistima generalno, nego i drugim čitaocima koje interesuju struktura i performanse banaka u Srbiji i njihovo poređenje sa članicama Evropske unije i zemljama u tranziciji.

S a d r Ź a j

1. Uvodne napomene	1
2. Makroekonomsko okruženje	5
2.1 Specifičnosti domaće ekonomske tranzicije	5
2.2 Osnovne karakteristike ekonomije Srbije	7
2.3 Uticaj demografskih promena	11
Literatura	13
3. Finansijski sektor Srbije	15
3.1. Nebankarske finansijske institucije	17
3.2. Finansijska tržišta	19
Literatura	23
4. Monetarna politika	25
4.1. Ciljevi i instrumenti	25
4.2. Kredibilnost i delotvornost	30
Literatura	34
5. Institucionalni uslovi i regulativa	37
5.1. Osnivanje i poslovanje banaka	37
5.2. Prudenciona regulativa i supervizija	39
5.3. Osiguranje depozita	41
5.4. Infrastrukturne institucije	43
Literatura	46
6. Rehabilitacija i restrukturisanje domaćeg bankarstva	47
6.1. Nasleđeno stanje	47
6.2. Strategija restrukturisanja	49
6.3. Likvidacija "problematičnih banaka" i intervencije	50
6.4. Rehabilitacija i privatizacija	53
6.5. Internacionalizacija i konsolidacija	56
6.6. Indeks bankarskih reformi (EBRD)	58
Literatura	60
7. Struktura bankarskog sektora Srbije	61
7.1. Vlasnička struktura	61
7.2. Tržišna struktura i konkurencija	69

7.3. Struktura pasive i aktive	81
Literatura	88
8. Efikasnost bankarske intermedijacije	91
8.1. Mobilizacija štednje	91
8.2. Rast aktive i kredita	97
8.3. Troškovi posredovanja	106
8.4. Efikasnost alokacije	109
Literatura	115
9. Organizacija, kapaciteti i produktivnost	119
9.1. Organizacija domaćih banaka	119
9.2. Fizički kapaciteti i zaposleni	121
9.3. Produktivnost	130
Literatura	133
10. Performanse bankarstva Srbije	135
10.1. Likvidnost i solventnost	135
10.2. Prihodi i troškovi	138
10.3. Rizici	139
10.4. Profitabilnost	141
Literatura	150
Zaključak	153
Sažetak	157
Summary	167
Skraćenice - Abbreviations	177
P r i l o g	181
O autoru	219